

Haluk Geray

Birgün Gazetesi 31 Aralık 2009

Çeşitli gelişmeler, yaşadığımız salgın hastalıklar açısından kendine özgü bir dönem yaşamamıza yol açıyor. Bu gelişmelerin başında insanların ve ürünlerin küresel düzeyde dolaşımının artması geliyor. Küreselleşme sürecinin önemli bir boyutu, ürünlerin sınır tanımadan dolaşması yanında olağanüstü insan trafiği bir sınırdan diğerine akıp duruyor.

Küresel ticaret rejimi ve ülkelerin izlediği ekonomik politikaların giderek ulus-devletlerin iktidarından çıkıp Dünya Ticaret Örgütü, Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu gibi ulus-üstü yapılara kayması söz konusu. Giderek kendi dünyalarını kendileri etkilemekten aciz duruma gelen bireylerin toplu olarak yaşadığı zihinsel bir süreç, akıldışılık öğeleriyle bezenmiş olarak ortaya çıkıyor.

• • •

Bu sadece salgın hastalıklar açısından değil, gündelik yaşamın her alanına sızmış durumda. Yoksa komplo teorileriyle ilgili kitaplar bu kadar satmaz, her siyasi gelişmeyi komployla açıklayan diziler izlenme rekorları kırmazdı. Kendi dünyasının kontrolünü kaybeden, gündelik yaşamı etkilemekten uzaklaştırılan insanların sığındıkları, zihinsel olarak rahatlatıcı bir araç komplo teorileri.

Komplo teorileriyle rahatlama yolunu seçtiyseniz, yapmayan gereken, komplolardan birine inanmanız ve bu doğrultuda hareket etmeniz. Aslında komplo teorileri çoğunlukla eylemsizliğe çağrı yapar. Komploları kuranlar o kadar güçlüdür ki, sizin herhangi bir hareketle ona karşı koymanız boşuna çabadır. Öyle veya böyle, komplo teorilerine inanmak insanların kendi yaşamlarını doğrudan etkileyebildikleri aldanımını yaratıyor.

• • •

Yukarıda saydığımız küreselleşmenin getirdiği sınırlar arasındaki hareketliliğin artması ve kontrolün giderek bireyden ve ulus-devletlerden (temsili parlamenter rejimden) çıkarak ulus-üstü yapılara kayması yanında yeni iletişim teknolojilerinin de bu süreçte etkisi var.

Hiç unutmuyorum, 1993 yılında Cumhuriyet gazetesinde internete ilişkin ilk yapılan haberlerden biri, interneti "bilgi okyanusu" olarak tanımlıyordu. TÜBİTAK'ın ABD'yle yaptığı anlaşma sonucunda üniversitelere ulaşacak olan internetin, Türkiye'deki akademisyenlere bilgi okyanusunun kapılarının açılacağı belirtiliyordu.

• • •

Doğrusu gelişmeler pek o yönde olmadı. İnternette oluşan ve doluşan bilgilerin büyük çoğunluğu gerek doğru bilgiye sahip olmayan gerekse de komplo teorilerine inanan, sonuç

olarak akıldışı ileti üretilmesine öncelik veren bir konuma doğru evrildi. Tabii ki akıldışılığa kapılmayan, gelen bilgileri kendi süzgecinden geçiren insanlar var. Tabii ki, internet üzerinden insanlar son derece yararlı iletiler de gönderiyorlar. Ama doğru bilgilerin akacağı beklentisinin gerçekleşmediğini saptamak gerekiyor.

Tartışma listelerinden her gün bir başka akıldışı haber milyonlarca insana ulaşıyor. Kendini haber sitesi olarak konumlandıran ancak komplo teorilerinin neler olduğunu, adını hiç de komplo teorisi olarak koymayarak yapan siteler çoğunlukta. Aslına bakarsanız yeni iletişim teknolojileri çağından, bildiğimiz gazetecilik mesleğinin en önemli katkısı, belki de bu süzgeçleri oluşturmak olacak.

•••

Küreselleşmenin getirdiği artan nesne ve insan akışkanlığı, insanların kendi yaşamlarını etkileme olanağının ulus-üstü yapılara kayması ve iletişim teknolojilerinin getirdiği kirli bilgi. Bütün bunlar yaşamakta olduğumuz H1N1 salgınına ilişkin komplo teorilerini de üretti. Yok aşının içinde domuz geni varmış, yok Müslüman olana Domuz Gribi işlemezmiş, aşı insanları kısırlaştırmış. Daha niceleri... Hepinizin yeni yılını kutlayıp, haftaya konumuza devam edelim.